

RUTA A PEU PER L'ENTORN DE LA TORRE DE VALLFEROSA

BASSADÒRIA

Accions al servei dels espais agroforestals del Solsonès i rodalies

TERRITORI DE MASIES

TERRITORI DE MASIES Treballa per promoure el coneixement, respecte, conservació i promoció del patrimoni posant èmfasi en la recuperació de la memòria i cultura popular, la reivindicació de la cultura pagesa i de la vida als petits pobles.

www.territoridemasies.cat

tasta TERRITORI DE MASIES

TASTA TERRITORI DE MASIES és un projecte que vol fomentar la venda directa i els circuits curts de comercialització, acostant el producte local als visitants però també al veïnat.

www.territoridemasies.cat

BASSADÒRIA

EL PROJECTE BASSADÒRIA té com objectiu realitzar accions al servei dels espais agroforestals del Solsonès i rodalies i generar espais de reflexió i oferta d'activitats pel reconeixement integral dels serveis ambientals dels boscos. Es pretén fer una identificació col·lectiva d'elements emblemàtics pels serveis ambientals: conèixer elements i espais d'interès natural, participar en ciència ciutadana i fer custòdia participada.

EL GRUP DE NATURA DEL SOLSONÈS és una secció del Centre d'Estudis Lacetans (CEL), que té com a objectius principals estudiar, protegir i difondre els valors naturals de la comarca.

www.lacetans.org/gns

SÀMARA SEMBREM-NATURA és una COOPERATIVA sense ànim de lucre d'educació ambiental i experiències a la natura del Solsonès.

www.samara.cat

VALLFEROSA

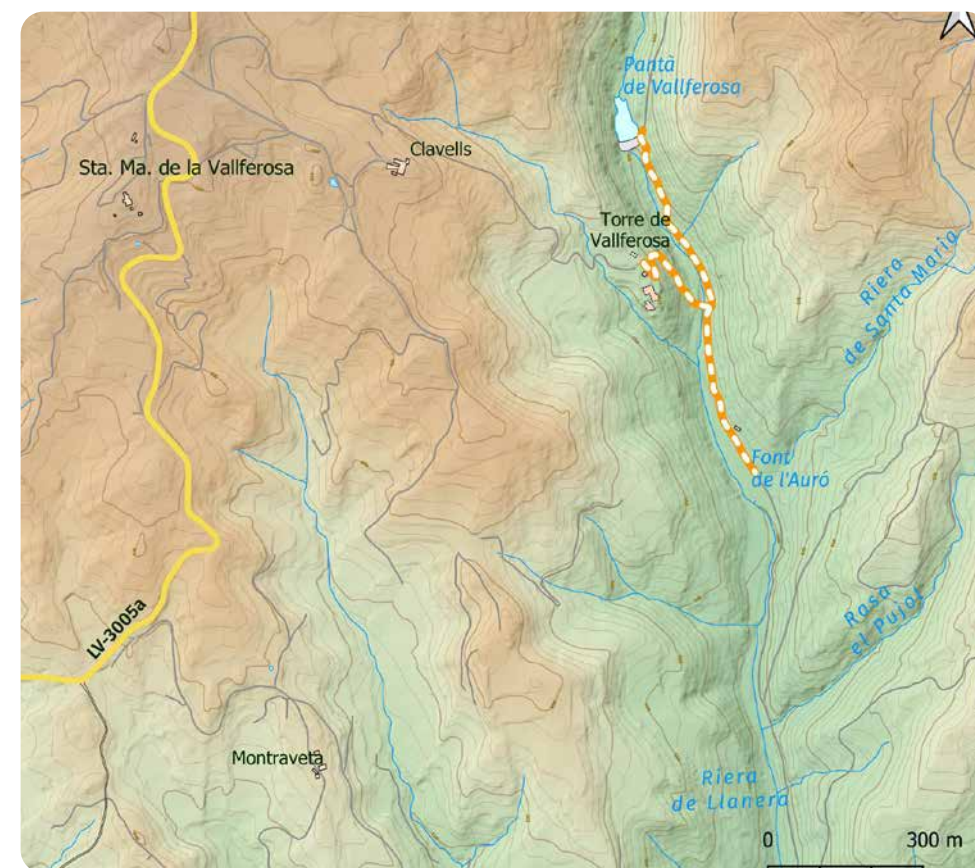
El nucli de Vallferosa és realment especial.

Silenci, natura, bellesa, memòria i història es fan presents arreu. Amagat entre espessos boscos de roure, alzina i pi és un lloc únic a Catalunya on sembla que el temps s'atura. Vallferosa, la gran desconeguda, amaga una part important de la història del nostre país. L'associació Amics de la Torre de Vallferosa és una entitat sense ànim de lucre que neix de la mà d'un grup de veïns i veïnes de Vallferosa que decidim unir il·lusió, temps i esforç amb l'objectiu de cuidar i preservar

el nostre poble, amb la Torre com a element clau. Treballem per impulsar estudis i investigacions que ens descobreixen la història i poder promoure tasques de restauració i manteniment. Organitzem activitats culturals i lúdiques i donem a conèixer el territori, al mateix temps que potenciem el desenvolupament sostenible i ajudem a donar vida al món rural. Tots els beneficis recaptats des de l'associació es destinen a mantenir i a divulgar la Torre de Vallferosa i el seu entorn.

Associació Amics de la Torre de Vallferosa
Juny de 2023

Itinerari: **2,2 Km** Pendent: **81 m**

L'ENTORN PATRIMONIAL DE VALLFEROSA

L'entorn de Vallferosa, situat a l'estatge montà entre els 600 i 900 m d'altitud, es mostra com un terreny sinuós on domina el paisatge en mosaic agroforestal. Entre les diverses formacions vegetals hi predominen les masses boscoses d'alzinars o carrascars, així com les rouredes i pinedes. Petites planes agrícoles i ambients aquàtics com rius, rieres, basses i canyissars s'hi intercalen per engendrar aquest ric paisatge que acull flora i fauna ben diversa.

Enmig de la vall, destaca majestuosament, el conjunt arquitectònic de Vallferosa que està format per tres elements arquitectònics importants: la Torre de Vallferosa, el poble i l'Església de Sant Pere.

La Torre de Vallferosa

La Torre de Vallferosa representa un dels tresors arquitectònics més importants de Catalunya. És un edifici imponent, amb planta circular, de 33 metres d'alçada i 13 de diàmetre, integrat en el que havia estat el nucli de Vallferosa.

Datada fins fa poc al segle X, època del repoblament cristià de les terres recon-

querides als sarraïns; recents estudis arqueològics de datació per radiocarboni, encarregats per la Generalitat, la daten al segle VIII. Aquest descobriment augmenta el seu valor i singularitat, situant-la en època encara de domini i administració musulmana.

Es tracta d'una torre de planta circular, constituïda per un mur interior i un altre exterior. Té 4 nivells i terrassa, una sitja, una cambra de combat, dues línies de cadafals, merlets de coronació, i inclús té una latrina. La construcció està feta amb morter de calç additivat amb ou de gallina i carbohidrats. Segons sembla, les dues torres estan fetes en una mateixa fase constructiva. Cada anella que s'anava aixecant, servia com a encofrat perdut per aixecar l'altra.

La seva situació és peculiar: enclotada en una vall, envoltada d'un bosc feréstec, però dominant el pas que porta de les terres planes de l'interior cap al Prepirineu. És la "Vallis Frausa", Vallferosa, via de comunicació, pas de bestiar, lloc de pugnes pel territori... la torre ho vetlla, ho vigila, ho guaita. Es troba en un excel·lent estat de conservació i les intervencions que s'hi han realitzat, mantenint les seves característiques originals, permeten visitar el seu interior.

Font: Associació Amics de la Torre de Vallferosa

El poble de Vallferosa

El nucli de Vallferosa actualment es troba en ruïnes. Se sap que com a mínim hi havia tres cases: la Rectoria, cal Teuler (fonda on es cuinava la caça que hi portaven els caçadors) i cal Vilalta. Va estar habitat fins als volts de l'any 1939, moment en què el front de la Guerra civil arribà a Vallferosa. Actualment una vintena de masies conformen el terme de Vallferosa, que es troba al municipi de Torà.

Font: Associació Amics de la Torre de Vallferosa

Al poble de Vallferosa, entre vegetació, hi podem veure:

· *Forn de pa i gran pica de la casa Vilalta*

Font: Associació Amics de la Torre de Vallferosa

· *Forn de pa de la Rectoria*

Font: Associació Amics de la Torre de Vallferosa

· *Bugader*

Una de les darreres descobertes gràcies a una jornada de treball de voluntariat, el bugader és on es feia la bugada. S'omplia de roba blanca, es tapava amb un drap i sobre del drap s'abocava cendra neta. Es tirava aigua ben calenta per sobre que anava filtrant i blanquejant la roba. Aquesta aigua sortia per un broc que hi havia a sota. L'aigua es recollia i es tornava a tirar per sobre de nou, fins que la roba quedava ben blanca. Al costat del bugader s'hi troba el pou d'aigua.

Font: Associació Amics de la Torre de Vallferosa

· *Prensa de vi o d'oli*

Font: Associació Amics de la Torre de Vallferosa

Església de Sant Pere de Vallferosa

L'Església de Sant Pere de Vallferosa, als peus de la Torre, és un temple d'estil barroc de mitjan segle XVII. Formada per una nau rectangular antigament coberta amb volta de canó, té capelles laterals a banda i banda. Entre les dues del costat dret hi havia el sarcòfag dels Brull, els senyors de Vallferosa (a dia d'avui el sarcòfag es troba al Museu Diocesà i Comarcal de Solsona). El campanar està integrat a la façana principal i culmina amb un espai amb quatre finestres d'arc peraltat on hi havia antigament la campana, anomenada Rosa.

Font: Associació Amics de la Torre de Vallferosa

El bosc de ribera

Els boscos de ribera tenen un gran valor ecològic i paisatgístic i són un dels ecosistemes forestals amb una dinàmica ecològica més singular i, tanmateix més fràgil. La seva dimensió, naturalitat i estructura determinen en bona part la biodiversitat dels cursos fluvials, ja que moltes espècies de flora, fauna i de bolets hi estan íntimament associades. Això fa que sigui un hàbitat molt especial i únic, amb unes funcions ecològiques vitals pels nostres rius.

La vegetació que es desenvolupa al llarg d'un riu té un important paper dins l'ecosistema, ja que és refugi d'animals i plantes, esdevé corredor biològic o connector ecològic pel qual moltes espècies animals poden desplaçar-se, és font d'aliment per a l'ecosistema, filtra possibles contaminants de l'aigua, estabilitza els marges i esmorteix de l'efecte de les riuades, millora la recàrrega de l'aqüífer i regula el grau d'insolació del riu i la temperatura de l'aigua, entre d'altres. La disposició de la vegetació a banda i banda del riu ve determinada pel seu grau de tolerància a l'aigua: tocant la làmina d'aigua o a prop d'ella podem trobar boga, canyís, salze blanc o àlber; una mica més allunyats de la línia d'aigua és l'ambient on es desenvolupen millor el saüc, el gatell o la sarga i encara més allunyats d'ella serà força probable trobar-hi avellaners, pollancre, freixes de fulla petita, til·lers o oms.

La ruta ressegueix el barranc dels Quadros i en aquesta rasa el bosc de ribera que hi domina és la freixeneda de freixe de fulla petita amb presència d'àlbers i salzes.

Canyís
(*Phragmites australis*)

Salze blanc
(*Salix alba*)

Saüc
(*Sambucus nigra*)

Om
(*Ulmus minor*)

Pollancre
(*Populus nigra*)

Freixe de fulla petita
(*Fraxinus angustifolia*)

En aquests ambients de ribera la fauna és molt diversa. Dins l'aigua podem trobar macroinvertebrats, un grup d'organismes que són bons bioindicadors de la qualitat de l'aigua. El Projecte Rius per exemple, un estudi de ciència ciutadana que té per objectiu la determinació de la qualitat dels rius de Catalunya, utilitza la quantitat i diversitat d'aquests organismes dins el riu per avaluar-ne la seva qualitat.

Vora l'aigua podem veure diversitat d'insectes com els espiadimonis o les libèl·lules com l'emperador blau. Amfibis com la salamandra, la reineta o el tòtil i rèptils com la serp d'aigua són espècies força comunes en aquests ambients. Pel que fa a mamífers podem veure ratolins mediterranis, teixons o guineus i ocells com el picot garser gros, la cuereta torrentera, l'oriol, el pica-soques blau, el blauet o les mallerengues.

El bosc de ribera pot acollir doncs una gran biodiversitat. D'aquí el gran interès en cuidar-lo, preservar-lo i contribuir a millorar-lo. A més, cal recordar que es troba en el domini públic hidràulic i que per tant és un patrimoni natural de tota la ciutadania.

Emperador blau
(Anax imperator)

Salamandra
(Salamandra salamandra)

Serp d'aigua
(Natrix maura)

Ratolí mediterrani
(Mus spretus)

Cuereta torrentera
(Motacilla cinerea)

Blauet
(Alcedo atthis)

En els cursos fluvials apareixen diferents elements patrimonials com són les fonts, els tolls, etc. que han esdevingut punts de trobada de la gent del territori. Al peu de la Torre, al marge del Barranc dels Quadros, trobem la **font de l'Auró**. Tot i que actualment no raja, i el corriol que hi accedeix es troba embrossat per la vegetació, és una font present en la memòria popular.

Font: Territori de Masies

Seguint les aigües del Barranc dels Quadros avall, hi ha el **toll de l'Amic**, on les aigües del barranc conflueixen amb el riu Llanera. Aquest toll, ara pràcticament desaparegut, era molt concorregut per la gent de la zona fins a meitat del segle passat, per la quantitat d'aigua que hi havia.

Toll de l'Amic, 6 de juny de 2023, l'endemà d'una tarda de pluja.
Font: Territori de Masies

Des del Toll de l'Amic, direcció Llanera, enmig d'un corriol trobem entre roques la **Font Salada**. Es tracta d'un altre element poc conegut i destacable pel fet que l'aigua que hi brolla és salada. L'explicació que sigui salada es deu a que hi travessa una veta de sal i potassa.

Font: Territori de Masies

El carrascar

Els carrascars (*Quercus ilex subsp. bellota*), són boscos adaptats a climes secs i freds que es desenvolupen als solells i costers pedregosos. Normalment, formen petites masses boscoses alternant amb joncedes i brolles entre camps i roquissars. L'alzinar o carrascar presenta uns estrats arbustius i herbacis més aviat pobres, constituïts per petites mates i plantes heliòfiles, que els agrada el sol.

El més usual és trobar l'alzina carrasca acompanyada de boix i altres espècies llenyoses i herbàcies pròpies d'espais oberts i assolellats, com la sabina, l'espígol, la farigola o timó, les lleteroles, la rogeta, l'esperrallac i gran varietat de gramínies típiques de les codines i pedregars de la muntanya seca.

"Creuant camins emboscats ens situem en els dominis del carrascar. L'alzina, arbre ferm i fort, monument a la resistència, s'alça tortuós enmig d'aromàtiques flors. Olors de timó i romaní s'escampen pel sotabosc, entre galzerans, arítjols i esparregueres boscanes. Al peu d'una vella alzina descansa, emmandrit, el porc fer i a prop, encuriolit, en una branca de càdec, un pit-roig tafaneja el lent pas d'un cérvol volador. Bosc enllà, el cant cridaner d'una mallerenga carbonera desperta el gat fer, immòbil i silenciós, però atent i en alerta."

(Rodríguez & Guixé, 2007 FB-CTFC).

Els alzinars solen ser força oberts i la fauna que hi trobem és la pròpia de llocs esclarissats, ocells com el tallarol de garriga, el cotoliu, el tallarol emmascarat o l'enganyapastors. A les alzines velles amb algun forat al tronc, hi acostuma a criar el xot o la puput; i la geneta, la rata cellarda o el liró s'hi amaguen. Hi abunden els conills o petits mamífers com els ratolins, és l'hàbitat perfecte per al gat fer. Al sotabosc també hi són ben presents el pit-roig, alguna sargantana cuallarga i molts porcs fers. A les brancades de les parts altes hi nidifiquen esparvers, tòrtora i algun mussol banyut.

Quercus ilex subsp. ballota.
Font: wikipedia commons

Els boscos de pinassa

Els boscos de pinassa (*Pinus nigra subsp. salzmannii*) se situen entre els 500 i els 1.100 m d'altitud. El seu domini s'estén a les obagues i vessants de microclimes continentals freds on el rigor de l'hivern no afavoreix tant la roureda. La pinassa és una espècie considerada endèmica dels Prepirineus centrals i del sistema ibèric i els seus boscos reben la consideració d'hàbitat d'interès prioritari per la Comunitat Europea.

A Vallferosa és comú la presència de bosc mixt de pineda de pinassa i carrascar (alzinar). Abans del gran foc del 1998, els boscos de pinassa ocupaven bona part de la superfície forestal. Amb l'incendi es van cremar prop de 10.000 ha de pinassa. Avui recobreixen 9.100 hectàrees forestals (el 53% de la superfície forestal). A les zones on abans hi havia els boscos, avui hi trobem matollars, multitud de rouredes incipients, alzinar, i noves àrees de cultiu.

En el seu dens sotabosc hi predominen l'esbarzer, el boix, el corner, l'arç blanc i l'aranyoner com espècies arbustives i la jonça, la primavera, la viola i el corniol en l'estrat herbaci.

En aquest ambient, les mallerengues, com la cuallarga o la carbonera, el mosquiter pàl·lid, el pinsà i el pit-roig, hi són molt abundants. També hi són comuns, com a reproductors, el tudó,

la merla, l'àliga marcenca, la cornella, el cucut, els picots verd i el garser gros. També hi són freqüents la guineu, la fagina i el ratolí de bosc. Aquests boscos acullen diversitat de bolets com camagroc, rovellons, llenegues negres i fredolics.

Pinya de pinassa. Foto: Montse Rodríguez

Mallerenga blava (*Parus Caeruleus*) Font: wikimedia c.

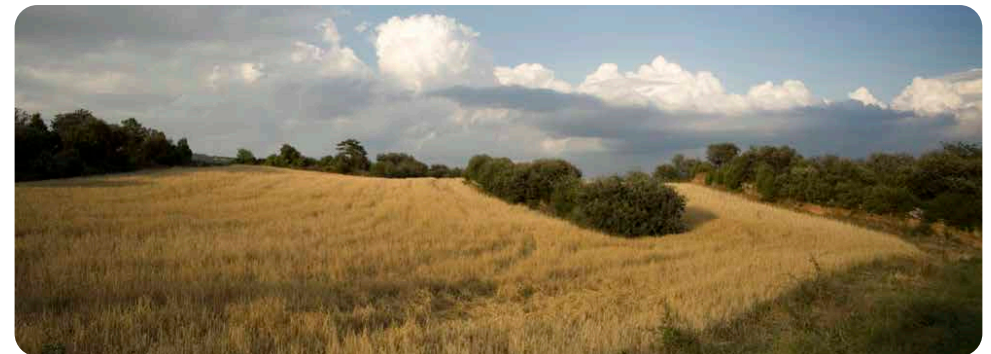

Rovelló (*Lactarius sanguifluus*) Font: wikimedia commons

El mosaic agrícola

El baix del Solsonès es pot considerar una zona de transició entre la gran plana agroforestal del centre de Catalunya i les muntanyes dels Prepirineus. Això, li atorga una gran diversitat paisatgística. Si ens centrem en el paisatge agroforestal de l'entorn de Vallferosa, format per un conjunt d'espais forestals i conreus, aquest combina característiques ambientals i socials de gran interès entre les quals destaquen la conservació de la biodiversitat, la mitigació i adaptació als efectes del canvi climàtic, la prevenció dels riscos naturals i l'aprovisionament d'aliments de proximitat, entre altres. L'abandonament de la gestió del bosc contraposat a l'augment progressiu del treball de la terra cerealística han fet que el paisatge canviés substancialment en els darrers anys. El paisatge agrícola té una dinàmica complexa i una fisonomia canviant al llarg de l'any. El desdibuixa l'activitat agrària que, en aquestes contrades, es tracta principalment de

conreus de cereal, algunes pastures, herbassars i erms, juntament amb explotacions ramaderes intensives. Per tal d'afavorir el paisatge en mosaic és bo deixar tanques vegetals d'arç, aranyoners i altres arbustos en els marges dels camps, fer clarianes als boscos joves i densos i minimitzar les tals de bosc perquè les pastures hi trobin aixopluc. Tot això, afavoreix la biodiversitat. En aquests ambients, la fauna i la flora que hi habita és diversa. Són abundants les plantes ruderals, les anomenades males herbes, espècies silvestres amb gran interès ecològic, culinari i inclús algunes d'elles amb propietats medicinals. En són un exemple les roselles, l'orenga, el plantatge de fulla estreta, la dent de lleó, el cardó o la ravenissa blanca. Pel que fa a fauna hi trobem multitud d'ocells com la cogullada vulgar, el cruixidell, el gratapalla, les guatles, algunes perdus i les aloses. Els rapinyaires són uns bons habitants d'aquest territori ja que troben el seu aliment, petits i mitjans mamífers, als camps de conreu.

Paisatge de l'entorn de Vallferosa. Font: Wikimedia commons.

Les papallones de l'entorn de la Torre de Vallferosa

Les papallones són un ordre d'insectes anomenats lepidòpters. A Catalunya podem trobar al voltant de 4.000 espècies, de les quals 200 són diürnes, moltes de les quals són grans i vistoses. Ara bé, la resta són més petites i discretes, són les papallones nocturnes anomenades arnes.

Ou, eruga, crisàlide i, finalment, papallona: són els quatre estadis pels quals passa aquest insecte al llarg de la seva vida. Quatre estadis que l'obliguen a passar per un procés de transformació al llarg del seu desenvolupament amb el fi d'assolir la fase adulta. Aquest procés s'anomena metamorfosi. Els adults alats (imago) ponen ous a la planta que servirà d'aliment per a les seves larves (erugues). Les erugues creixen, de vegades molt ràpidament, i quan estan totalment desenvolupades passen a l'estat de pupa (crisàlide). Quan es completa la metamorfosi, la pell de la pupa es trenca i surt l'insecte, i després d'haver-se expandit i assecat, vola.

La seva vida, en general, és curta, oscil·la entre menys d'una setmana i quinze dies. Hi ha excepcions, com dotze espècies de Catalunya que hibernen i això fa allargar la seva vida entre nou i deu mesos. I tot i que com

a individus tenen un cicle de vida curt, les papallones porten al món milions i milions d'anys. S'alimenten de nèctar i això les converteix en insectes pol·li-

nitzadors. El seu paper en l'ecosistema és importantíssim; tanmateix, el canvi climàtic i la destrucció dels seus hàbitats són les seves amenaces principals,

i per això, algunes d'elles ja estan protegides.

A l'entorn de Vallferosa es poden veure les següents espècies:

Arlequí (*Zerynthia rumina*)

Blanca de la col (*Pieris brassicae*)

Aurora (*Anthocharis cardamines*)

Cleopatra (*Gonepteryx cleopatra*)

Paó de dia (*Aglais io*)

Damers dels prats (*Melitaea parthenoides*)

Migradora dels cards (*Vanessa cardui*)

Damers rojos (*Melitaea didyma*)

Damer de la centàurea (*Melitaea phoebe*)

LA CONSERVACIÓ DEL TERRITORI

Acords de custòdia del territori, una opció ciutadana per la conservació del territori

El sistema d'espais naturals protegits de Catalunya és una de les peces cabdals que sustenten la conservació de la biodiversitat al nostre país. Aquest sistema es regeix per la designació de diferents categories de protecció a diferents àmbits del territori de manera que es poden diferenciar quatre categories de protecció diferents:

- els espais naturals de protecció especial (**ENPE**) com són el Parc Nacional, els Parcs Naturals, les Reserves Naturals i els Paratges Naturals d'Interès Nacional;
- els espais naturals protegits (**ENP**),
- els espais d'interès natural (**EIN**) i
- els espais Xarxa Natura 2000 (zones d'especial conservació (**ZEC**) i zones especial protecció de les aus (**ZEPA**)).

La situació geogràfica del Solsonès fa que sigui un territori amb gran varietat d'ambients i una alta biodiversitat. El Solsonès té vuit espais naturals protegits, i amb la inclusió de Torà i Biosca a la comarca afegim un nou espai, Vall del Sió-Llobregós. Hi ha alguns territoris amb hàbitats i espècies amb requisits especials de conservació que no tenen cap figura de protecció. Alguns d'aquests territoris són de propietat privada i d'altres són públics. Per aquests espais existeix un altre instrument per vetllar i garantir la seva conservació: **els acords de custòdia del territori**.

Agents implicats en la custòdia del territori

Font: XCT

La Custòdia del Territori és una eina de gestió territorial encapçalada per col·lectius no governamentals que, mitjançant la signatura d'acords d'ús i gestió de terres i béns amb propietaris privats o públics, tracta de contribuir a la salvaguarda dels valors ambientals, patrimonials i paisatgístics.

En tot acord de custòdia del territori existeixen dos actors claus; d'una banda, les entitats de custòdia, que són organitzacions i col·lectius de la més diversa índole: organitzacions sense fins de lucre de diferent naturalesa jurídica (fundacions, associacions, cooperatives, ONGs, etc.), o actors de l'administració local (ajuntament, mancomunitats, consorcis) i, d'altra banda, els propietaris de les terres o béns patrimonials que configuren el paisatge, hàbitat o ecosistema a protegir.

Es tracta d'una eina amb validesa legal, ve recollida en la Llei 42/2007, de 13 de desembre, del patrimoni natural i la biodiversitat, i defineix la custòdia de la següent manera: conjunt d'estratègies o tècniques jurídiques a través de les quals s'impliquen els propietaris i usuaris del territori en la conservació i ús dels valors i els recursos naturals, culturals i paisatgístics.

ELS INCENDIS FORESTALS

Un paisatge dinàmic ecològia del foc

L'ecologia dels nostres boscos mediterranis està adaptada als incendis forestals de causes naturals i també als incendis de baixa intensitat provocats per l'home. Cal tenir en compte que el foc forestal és un recurs que s'utilitza des de fa uns dos-cents mil anys a la Mediterrània, ja que es tracta d'un procés natural que sovint actua com una part molt important dels ecosistemes on es produeix. Però una recurrència d'incendis forestals amb una periodicitat inferior als deu anys, altera la dinàmica de la successió natural, disminuint la capacitat de rebrotar i causa rellevants pèrdues de sòl, espe-

cialment en zones de fort pendent, on els incendis successius poden conduir a una situació de degradació o inclús a la desertització.

Després de l'afectació d'un incendi, el bosc continua la seva regeneració per rebrot o per colonització de noves espècies que aprofiten les condicions per desenvolupar-se. Aquesta característica es pot observar a l'entorn de Vallferosa, on l'afectació de l'incendi del 98, i les diferents condicions ambientals després dels incendis, han afavorit que es desenvolupi un nou mosaic de boscos mixtos de pinassa i alzinar no afectats per l'incendi i brolles mediterrànies sorgides després del foc.

Els experts afirmen que la regeneració natural és la millor opció per recuperar els boscos cremats. La vegetació que

reapareix després d'un incendi pot tenir un paper rellevant en la recuperació de l'ecosistema, ja que ajuda a restablir els cicles de nutrients, proporciona hàbitats per a la fauna i contribueix a la restauració dels serveis ambientals.

Mesures de prevenció d'incendis

Els incendis forestals són focs no controlats que es produeixen en el medi natural i tenen gran impacte als boscos. Poden cremar vegetació, arbres, arbustos i fauna, afectant negativament la biodiversitat. A més, poden contribuir a l'erosió del sòl, provocar pèrdua de nutrients i contaminació de rius i aqüífers, i incrementar la possibilitat d'inundacions. Alguns grans incendis forestals poden causar la pèrdua de vides humanes, ferides, destrucció de propietats i infraestructures, etc.

La disminució de la gestió i aprofitament forestal, el creixement de la massa forestal i l'abandonament i pèrdua de població dels pobles, juntament amb els greus impactes del canvi climàtic, han fet que el foc, i de manera creixent des de la dècada dels anys vuitanta, anés perdent cada cop més capacitat de gestió i extinció.

El progressiu abandonament del món rural, sumat a la desaparició de molts dels aprofitaments tradicionals dels

boscos i a la decadència de l'explotació forestal, ha desembocat en una situació d'augment i densificació de la massa forestal difícil de gestionar, que quan arriben els mesos d'estiu o es produeix un període llarg de sequera es tradueix amb un perill d'incendi elevadíssim.

Avui ens trobem amb un risc important d'incendis de sisena generació, aquells produïts pel canvi climàtic, que alliberen tanta energia que, nodrits per unes condicions climàtiques i de combustible determinades, són capaços de modificar l'atmosfera generant tempestes de foc i els anomenats pirocúmul·ls. La previsió del seu comportament és molt difícil.

Per prevenir aquestes situacions, cada territori hauria de tenir un pla de prevenció d'incendis on es redactin i s'executin les actuacions necessàries per a minimitzar i prevenir aquests incendis forestals.

Entre d'altres s'hauria de tenir en compte les següents actuacions:

- Construcció de basses impermeabilitzades per acumular aigua de pluja per subministrar-la als vehicles terrestres i helicòpters d'extinció d'incendis.
- Arranjament de pistes forestals per on pugui circular un camió d'extinció d'incendis.
- Demanar en els titulars de forests

Brolla mediterrània després de l'incendi del 1998 a l'entorn de la Torre de Vallferosa.

que facin els treballs de caràcter preventiu que estableix la Direcció General del Medi Natural. Per aquests treballs existeixen ajuts.

- Fomentar les bones pràctiques pels usuaris que fan oci en el medi natural.
- Fomentar franges de protecció perimetral en urbanitzacions al medi natural.
- Exigir els titulars de les línies elèctriques a complir les mesures de prevenció establertes al Decret 64/1955, de 7 de març.
- Crear zones de protecció a les zones d'acampada i recreatives d'una àrea de 25 m al seu voltant.
- Dur a terme cremes controlades.
- Fer treballs de neteja i manteniment en zones de seguretat i de protecció. Les restes vegetals no es poden deixar dins la zona.
- Durant els aprofitaments forestals les capçades que no es retirin s'han de triturar o trossejar.
- No és permès encendre foc per a qualsevol activitat en el període comprès entre el 15 de març al 15 d'octubre.

LA DECLARACIÓ DE MATAMARGÓ

Un any després del gran incendi, els veïns i veïnes afectats continuen demanant una revisió acurada de les eines de gestió i prevenció d'incendis forestals. El 17 de juliol del 1999 es reuneixen a Matamargó en un acte festiu-reivindicatiu on s'aprova la Declaració de Matamargó:

Ara fa un any, un gran incendi va assolar més de 27.000 hectàrees de la Catalunya central.

Ara fa un any, es va apagar el gran foc després de cremar, ferotge, durant quatre dies. Però encara avui el foc és viu, perquè les conseqüències directes segueixen afectant els habitants de les zones cremades de manera inequívoca.

Els grans incendis no han calcinat només grans extensions de territori. Han cremat també una forma de vida i cultura que ja estaven ferides de mort: el despoblament rural, la pèrdua de pes econòmic del sector agrari, la tradicional manca d'inversions públiques en infraestructures i serveis, les retallades pressupostàries, l'escàs ressò mediàtic de les problemàtiques específicament rurals... són algunes de les manifestacions del grau d'abandonament

que pateixen les zones rurals i que el gran incendi ha fet encara més evidents. Des de l'endemà del foc que ara recordem fins avui, no hem notat que es prenguessin mesures serioses per frenar el despoblament que dia a dia buida els nostres pobles i les nostres cases de pagès.

Pensem, però, que els grans incendis forestals no afecten només de manera negativa els habitants de les zones rurals.

L'actual distribució de la població, marcada per una concentració molt accentuada a les zones urbanes i molt minoritària a les rurals, no és una raó per pensar que una i altra poden deslligar-se. El paper que juga el món rural en l'equilibri i el desenvolupament sostenible del medi natural determina la necessitat d'una interacció entre tota la població que ha de sorgir del debat, del diàleg, de la reflexió i de l'intent de millorar situacions que a tots ens condicionen la forma de viure.

I és per això que volem manifestar que:

— *Considerem necessari que el conjunt de la població rural prengui consciència de les situacions de desigualtat que pateix.*

— *Qualsevol habitant de les zones rurals té dret a rebre uns serveis socials, educatius i culturals pensats per a la nostra manera de viure. L'organització de l'escola, de l'assistència sanitària, de l'atenció a la gent gran, de la cultura... no es pot fer només des de la realitat urbana. Moltes de*

les lleis i els reglaments que s'apliquen són pensats per a poblacions mitjanes o grans i cauen sobre nostre com una gran llosa immobilitzadora.

— *Considerem necessària l'activació de mesures i actuacions específiques per al medi rural. Volem uns pobles oberts i diversos però pensem que les feines que s'han de potenciar són, sobretot, les agrícoles, ramaderes i forestals i que han de poder garantir unes rendes familiars que contemplin els costos econòmics, ecològics i socials de la producció.*

— *Considerem necessàries actuacions de polítiques agràries que impliquin a les Administracions en el desenvolupament rural per gaudir d'una vida digna, per mantenir la identitat cultural i per garantir un protagonisme real dels seus habitants, amb paritat competitiva i amb una política de fixació del territori.*

— *Considerem necessari que el conjunt de la societat catalana entengui que totes les mesures adreçades a millorar les condicions de vida de les zones rurals i a reequilibrar el territori, contribueixen a fer un país més habitable per al conjunt de la població. Sense acabar amb la discriminació territorial no tindrem mai un país nacionalment lliure ni socialment just.*

Per aconseguir tot això és necessària la implicació de tots els sectors socials. Per afrontar reptes de futur, és hora de canviar la pregunta que molt sovint ens fem: “Què s’ha de fer perquè no marxem de pagès?” per la de: “Quin projecte de món rural volem?”

Matamargó, 17 de juliol del 1999

Els focs del 1998 van provocar un important conflicte social entre veïnat, cossos de seguretat i extinció i govern. Fruit d'aquest anys més tard es crearia el GRAF, i es professionalitzarien pràctiques forestals prohibides als veïns com els contrafocs.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Territori de Masies. Paisatges, Biodiversitat, i Món Rural al baix Solsonès. L'Arada i GNS. Any 2014
- Informació i documents facilitats per l'Associació Amics de la Torre de Vallferosa
- Servidor d'informació: zones especials de conservació, <https://zec2.ctfc.cat/habitats.php>
- Camprodon, J.; Guixé, D.; Sazatornil, V. 2018. Manual de caracterización y conservación de los bosques singulares de pino laricio. Centre de la Propietat Forestal (Life+ PINASSA). 80 p.
- Guixé, D. (coord.). 2008. El medi natural del Solsonès. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2008.
- Plànol elaboració pròpia amb les bases cartogràfiques de l'ICGC.

MOU-TE BÉ PEL TERRITORI!

BONES PRÀCTIQUES D'ACCÉS A L'ESPAI NATURAL

BONES PRÀCTIQUES DEL VISITANT

1. **INFORMA'T BÉ SOBRE EL TERRITORI EN QÜESTIÓ, LA METEOROLOGIA PREVISTA I LES ACTIVITATS QUE ES FAN AL BOSC I CAMP OBERT AL WEB DE TERRITORIDEMASIES. CAT. [PRÈVIA]**

2. **SI ETS UN GRUP DE MÉS DE 10 PERSONES QUE VOLS FER UNA CAMINADA I ELS VEÏNS NO HO SABEN, POSA'T EN CONTACTE AMB TERRITORI DE MASIES, INFORMAREM AL VEÏNAT [PRÈVIA]**

3. **SI HEU DE TRAVESSAR UN PAS AMB VAILET, DEIXEU-LO TAL I COM US L'HEU TROBAT.**

4. **PORTA ELS ANIMALS DOMÈSTICS LLIGATS. RESPECTA ELS RAMATS I EL BESTIAR.**

5. **EMPORTA'T LA BROSSA QUE HAGIS GENERAT AL MEDI NATURAL. EMPORTA'TTAMBÉ LES DEIXALLES ORGÀNIQUES.**

6. **NO COMPARTEIXIS LES UBICACIONS A LES XARXES SOCIALS DE INDRETS SOBRE FREQUÈNTATS O QUE SIGUIN SUSCEPTIBLES D'ACABAR-HO SENT.**

7. **AL BOSC, NO FACIS FOC!**

8. **NO LLENCIS LES BURILLES A TERRA NI ALTRES RESIDUS QUE SIGUIN SUSCEPTIBLES A INICIAR UN INCENDI FORESTAL.**

9. **SIGUES SILENCIÓS, NO CRIDIS: SIGUES TAN INVISIBLE COM PUGUIS**

10. **NO ALLIBERIS FAUNA DOMÈSTICA NI PLANTIS ESPÈCIES VEGETALS, PODRIA PROVOCAR GREUS IMPACTES A LA FLORA I FAUNA AUTÒCTONA.**

UN PROJECTE DE:

AMB LA COL·LABORACIÓ DE:

TERRITORI
DE MASIES

AMB EL SUPORT DE:

Ajuntament
de Torà

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Climàtica,
Alimentació i Agenda Rural

TSAcat

Generalitat
de Catalunya

La venda de proximitat està
regulada i permet identificar
els pagesos catalans que
venen els mateixos els
seus productes al públic,
segons el Decret 24/2013

Diputació de Lleida

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCs

Entitat Pública de la Diputació de Lleida

BASSADÒRIA

Accions al servei dels espais agroforestals del Solsonès i rodalies